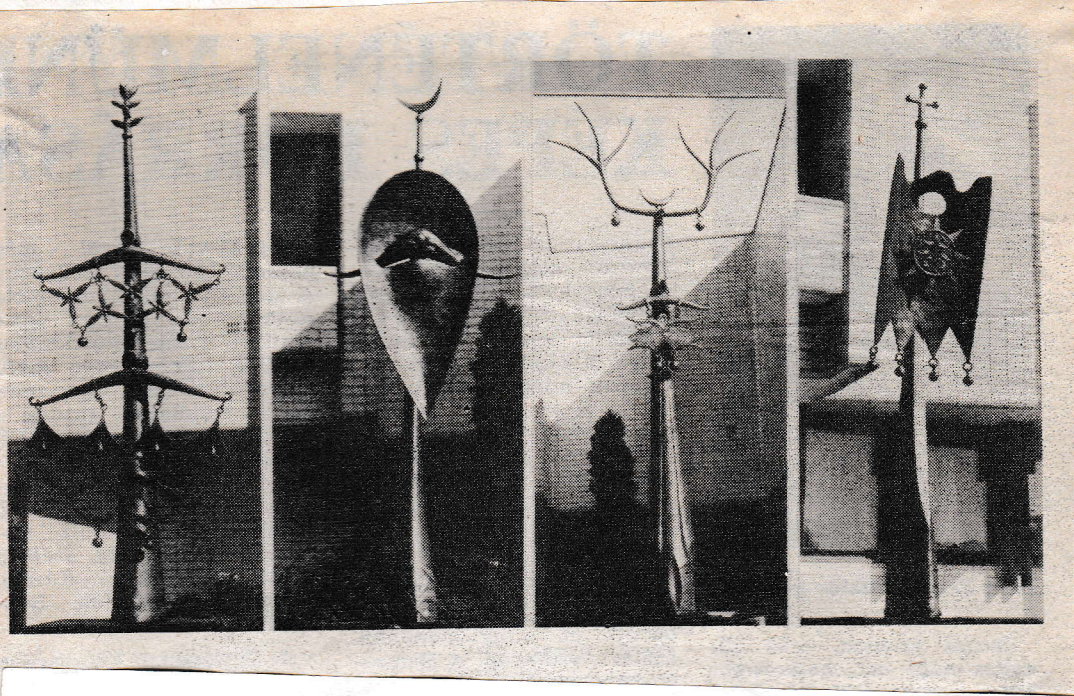

Somogyi Néplap
1988. október 1.

adattár 955-92

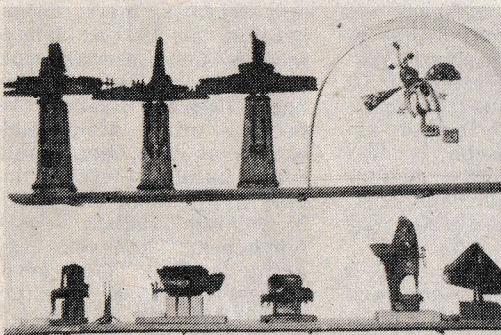

A szobrász maszkja

Egyszer csak megjelentek a szobrok a kaposvári Csokonai közben. Mint egy fényes vonulás, úgy érkeztek a térre. Nyomukban pedig az emberek.

Bors István Munkácsy-díjas szobrászművész Kaposváron született. Csupán a főiskolás évek szőlítették el a városból. Itt él Szabadtéri kiállításán szerepel a *Négy év-szak* címen ismert kompozíciója, amely a szülővároson belül is annak a környéknek állít emléket, ahol gyerekkorát töltötte.

— Ha azt mondom, Hifzi Semzi Akker, mi jut eszébe róla?

— Az ifjúságom. A Honvéd utcában születtem. Itt éltem hosszú évekig. Gyerekkorom egyik meghatározó élménye volt Hifzi Semzi Akker. A Honvéd utca ifjúsága a csodájára járt, törökcukrot ettek, nyáron fagyaltot. Talán hétéves lehettem, amikor

ilyen jó matematikus lehettem, meg fizikus... Ezt az embert mégis nagyon szerettem.

— A rákászásról még nem beszélt.

— Egy Fekete István-novellát vár tőlem?

Vénségemre — ha nagyon rossz állapotba kerülök —, ami gyakran előfordul, akkor a Fekete István könyvekhez nyúlok. Vidéki rokonoknál töltöttem a nyarakat, a téli vakációkat, és ezek messziről is úgy hatnak rám, mint egy-egy Fekete-novella. Hogyan vettek föl a főiskolára? Az író jut az eszembe. A történet ez: a gyerekek megkérdezik Miska bácsit: hogyan nyerte meg a sifutó bajnokságot? Szép lehetett. „Hát szép is volt. Futottunk, mint a bolondok, aztán első lettem...”

A főiskolán a kerámia szakra jelentkeztem. Tájékozatlanok voltunk, azt se tudtuk pontosan, milyen szakok vannak, mit kell csinálni. Egyszerűen oda jelentkeztem. Gondot okozott, mert rossz tanuló voltam. Nem tudtam ezzel a szakkal foglalkozni. **Borsos Miklós** vetette föl: miért nem akarok szobrász lenni? Mire közöltem: meglepő, hogy van itt szobrász szak is. Dehogyan akarok. Így lettem szobrász.

Akkoriban a főtanszakvezető személyes joga volt fölvenni a növendékeit. Vagy belátott a fiatalokba, vagy nem. Az föl se merült, hogy ki tud a legjobban rajzolni. A mester fölvelt maga mellé olyanokat, akikről úgy gondolta, ők lesznek a tanítványai.

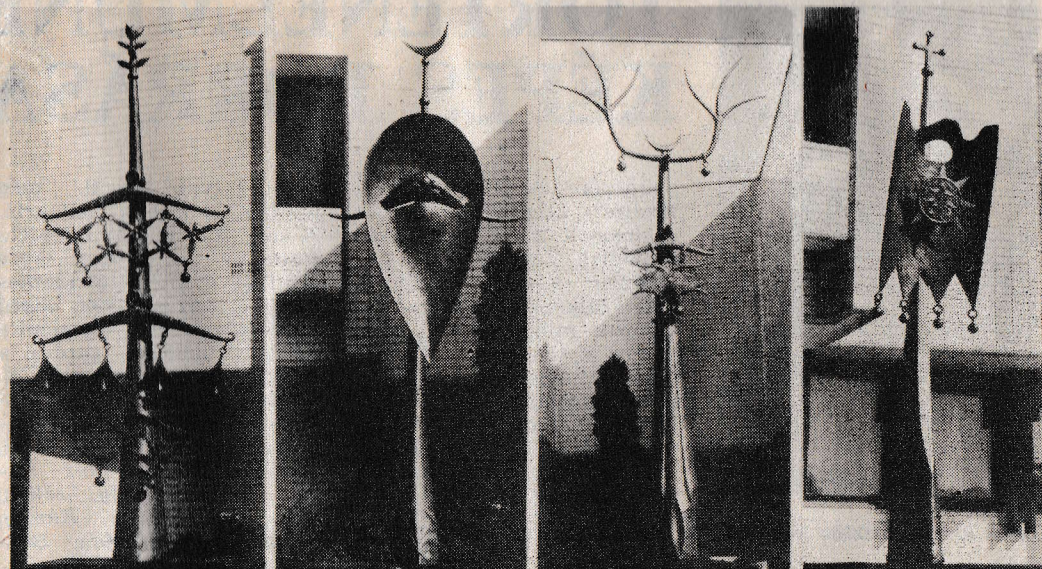
— Mit bizonyítottak az együtt töltött évek? Fölfedezte benne a mestert?

— Természetesen.

— **Borsos Miklós** hetvenedik születésnapján a Művészet című folyóirat felkérte — mint volt növendékét —, hogy írjon róla. Ez elmaradt.

— Megírtam, csak nem jelent meg. A valóság lényege az volt, hogy aki **Borsos Miklós** légkörében nem töltött el legalább egy évet, annak teljesen fölösleges róla beszélni. A gimnázium és a főiskola között óriási volt a kontraszt. A főiskolán egyenrangú emberként kezelték, szerettek minket. Szívesen és örömmel foglalkoztak velünk. A főiskola reneszánsz értelemben vett műhely volt. Velünk dolgozott **Borsos Miklós** is. Hol lehet látni ma egy olyan művészt, aki mer a növendékei között dolgozni?

Maradhattam volna a főiskolán, ha **Borsos Miklós** is. Hova menekültem volna? Pesten élni nem szerettem. Persze, tudnék

— Nehéz évek teltek el azóta. Föl is jegyezték az ars poetica értékű véleményt, miszerint „Számomra gyönyörűség valamit tenni és vállalni érte a felelősséget”.

— Ez teljesen nyilvánvaló. A tisztesség, a tartás, a méltóság fogalmaim szerint az, ami egy embert emberré tesz. S ha ez a három dolog nem sugárzik egy szorból, akkor az nem szobor. Nem mindegy, hogy ezt a hármas egységet hol hozom létre, mennyire kell. Amikor 1961-ben hazajöttem, akkor is állítottak fel a megyében szobrokat. Csak szobrász nem kellett. Akkor sem, most se nagyon. A szobrásszal baj van, a szoborral nem sok. A szobor oda kerül a helyére, ott ázik, rothad, rongálják, nem törődik vele senki.

— Mi a véleménye a szobrász nyilvános szerepléséről?

— A szobrász ne jelenjen meg. A szobrász maszkja a szobor. A szobrász a szobrában legyen szobrász.

— Az ars poeticájával összecseng az, amit a **Táncsics** szobor egyik részletében olvashatunk: „Minden erőmet, tehetségemet arra fordítom, hogy magyar hazánk az európai nevezetes országok sorában méltó helyet foglaljon el, hogy a magyar nép a nagy nemzetek nevei között tisztelettel említessék.”

— Emlékművet csak mindannyiunknak lehet csinálni. Ez a felirat pedig derék. Mindannyiunk közös feladata az, hogy úgy éljen, ahogy ezt **Táncsics** megfogalmazta.

megjelentek. Az asszony igazi torok dugyogóban járt.

Olyan utca volt ez, ahol semmi esemény nem történt, mert minden rendben volt. Három fűszeres volt és egy gyönyörűes tejszarnok, ahol a turok fölött tiszta üveg-búrák csillogtak. A Négy évszázaknak nevezett szobrokat pontosan arra a helyre szántam, ahol ez a cukrászda állt. Az utcában ugyanis a világon minden megtörtént, ami egy gyerek számára fontos. Voltak kertek, tehének, voltak birkák, kertészetek. Mindez tömör csodája valaminek, ami most már nem létezik. Ha létezik is, elvétve, és külön-külön valahol.

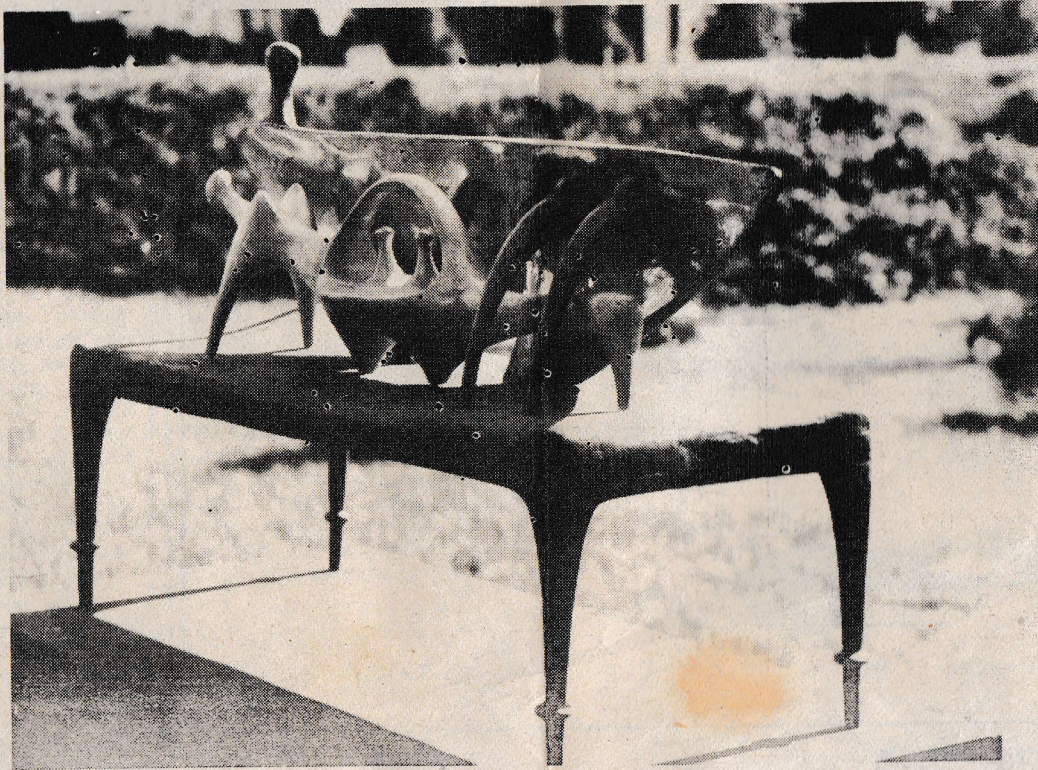
— Kalandozzunk el a Honvéd utcából. Már csak azért is, mert a gyerekkor színhelye Kaposvár.

— Az általános iskola alsó osztályait a Petőfiben jártam, majd a Berzsenyiben végeztem. Akkor már működött a Balázs János képzőművészeti kör. Egy kedves, akkor még ifjú tanár tanított, *Gerő Kázmér*, aki azóta szeniora lett a megye képzőművészeti életének.

— És a nagy kirándulások, a síelések, a korcsolyázások...?

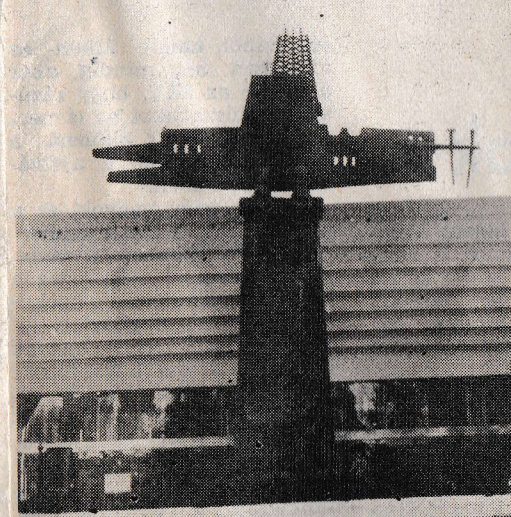
— Amíg az általános iskolát el nem végeztem, addig ezek a kalandozások kicsik voltak. A gimnáziumi évek voltak a nagy kirándulások, horgászatok, rákászások időszakai. Amikor elvégeztem az általános iskolát, volt a szakköröknek egy dunántúli kiállítása Pécsen. Ezen én is részt vettem. Festettem akkor, a szobrászatról még szó sem volt. Munkáim alapján fölveteli nélkül mehettem volna a pécsi képzőművészeti gimnáziumba. Családhoz, helyhez kötött ember voltam, most is az vagyok, ezért föl se merült bennem, hogy elmenjek. Anyyira nem, hogy abbahagytam mindenfajta képzőművészeti tevékenységet. A gimnáziumi években nem tanultam jól, hanem elkezdtem élni. Akkor fedeztem föl mindent. Nagyszerű telek voltak, sose felejttem el. Nem lehetett átlátni az utca egyik oldaláról a másikra, mert olyan magasra hánytuk föl a havat. A lovak füle hegye látszott ki a hóbuckák mögül, és csilingeltek a szánkók. Rengeteget korcsolyáztunk és síeltünk. Akkor — valami rejtélyes módon — elkezdtem korcsolyázószobrokat csinálni. Nagyon rossz szobrok voltak ezek. Le akartam másolni, hogyan korcsolyáznak. Egészen jól sportoltam, atlétizáltam. Tagja voltam a Táncsics gimnázium atlétikai csapatának. Csodálatos tanár, *Stetner Miklós* volt a testnevelő tanárom. Életemben nem felejttem el. Két tanárt szerettem négyéves pokljáram alatt. A másik *Radnay* volt, aki matematikát tanított. El lehet képzelni, mi-

élni Budán egy gyönyörűes villában, azért ennyire hülye én sem vagyok. Vége volt, megkaptam 'a diplomát. Felültem a vonatra, utána elmentem a Balatonra, és ott maradtam hat hétig. A hat hét egy kicsit hosszúra nyúlt.

Bors István végigkalauzolt kapósvári szabdtéri kiállításán.

— Minden tisztességes szobrász csinált piétákat. Az elesett emberekkel való együttérzés jelenik meg ezekben a szobrokban. A

kiszolgáltatottság, a szenvedés, a pokol. Miért van ez? Ami miatt van, azt kellene megszüntetni. Az élet a jó és a rossz közötti küzdelem. A *Keresztek* hazajövetelem után érlelődtek bennem. Folytatódtak a kirándulások, és az útszéli keresztek nem tudtam elfelejteni. Arra inspiráltak, hogy ezeket a Dózsa-kereszteket — amiket nem tudom, ki nevezett el Dózsa-kereszteknek, mert semmi jelentősége sincs — megcsináljam. A régi kismesterségeknak, a bognárokknak, kovácsoknak állítottam emléket. Minden meghal. Arra gondoltam, ezeknek az utolsó szikráit még össze kellene kötni egy csokorba. Ezek somogyi szobrok. Ide valók, innen gyökereznek, innen táplálkoznak. Úgy csinálom szobrot, mint a mesterember gereblyét, kaszát vagy kapát magának. Nem csinálom belőlük hatvanat. Csak annyit, amennyire a lelkiismeretemnek szüksége van.

— A Vadással akartam megjeleníteni, hogy egyenlőtlené válik minden küzdelem, ha az egyik embernek van fegyvere, a másiknak meg semmi. Ezt akartam kiélelni. Arról van szó ebben a szoborban is, hogy azt, ami gyönyörű, azt, ami mélységeiben, gyökereiben szép, nem szabad elpusztítani.

Az *Alakoskodó* sajnos nem szerepel ezen a kiállításon. Azért fontos ez a szobor számomra, mert sikerült úgy rétegenként egymásra építeni a kultúránkat, mint ahogy egy ásatásnál élénk kerülnek. A bronzkori kacsától indulva a tarsolylemezen át napjaink még élő népszokásáig, ami még valahol él...

Kaposváron kívül Veszprémben, Balatonföldváron, Komlón, Nagyatádon, Mikében, Mosonmagyaróváron, Siófokon, Székesfehérváron és Igalban vannak szobraim.

— Mindig visszamenőleg valósultak meg a szobraim. Amikor egy kis szobor megszületett, abból mindig úgy lett nagy szobor, hogy eltelt tíz vagy tizenkét év. Egy kivételével, amely Táncsics emlékére készült.

— Miért nem lett szobor a Széchenyi-pályázatra készült alkotásból?

— A napnál világosabb volt, hogy nem lesz belőle szobor. Azért indultam a pályázaton, mert úgy döntöttem, hogy a kiírás ellenére olyan szobrot csinálom, amit hitem szerint ide szántam. Így tisztességes. Ez a szobor sem Széchenyit ábrázolja, hanem a jó és a rossz örök küzdelméről szól. Ez volt Széchenyi sorsa, ez az élet.